

כל השערים פתוחים בפורים: סוד היום הגדול בשנה מבוסס על לקו"ש ז/20 ואילך

יש את חגי ישראל ויש את פורים. ימי הפורים עומדים במדרגה אחרת וביחס שונה לשאר המועדים. ידו של הקב"ה פתוחה ואפשר לפעול דברים גדולים בגשמיות וברוחניות. הנה סיפור אחד, ובהערה¹ הובא סיפור נוסף ועוד יותר מופלא:

התועודיות פורים אצל הרבי מליובאוויטש היו תמיד אירוע יוצא מהרגיל, מרוממות, עמוקות ומשולבות באירועים שמימיים. בהתועדות פורים תשט"ו החל הרבי לומר: "ניסיון העשירות הוא ניסיון קשה ביותר ובכל זאת הלוואי וכולם היו גבירים. ההנהגה באמריקה היא שכל דבר מעמידים להצבעה ולכן אלו שמוכנים לקבל את העובדה שהקב"ה ייתן להם עשירות והם אינם חוששים מהיגיעה מול היצר הרע הכרוכה בכך, ירימו את היד הימנית בלב שלם". הציבור צחק וחשב שמדובר בבדיחה לפורים, אבל היו שישה-שבעה אנשים שהרגישו את גודל השעה והרימו את היד.

הרב שמואל אייזיק פופאק היה לפי השמועה אחד הבודדים הללו, והוא מספר על האירוע בראיון שנערך עמו². אחרי פורים הוא רצה להיכנס למסחר בנדל"ן, אבל לא היה לו מזומן כדי לקנות כלום. הוא התייעץ עם הרבי ונענה ש"לא חייבים כסף מזומן כדי להיכנס לנדל"ן". הוא לקח כמה הלוואות וקנה שתי דירות והשכיר אותן, ומאז "אנחנו מתפרנסים ברוך ה'" בלשונו הצנועה בראיון, אבל יודעי דבר מכירים בכך שהרב פופאק התפרנס בגדול והפך לאיל נדל"ן בניו יורק...

וכאן עולה השאלה מה קרה בפורים? מה הופך אותו לשובר מחיצות יותר מכל חג אחר?

פריצת הגבולות מגיעה כמובן לשיאה במצוות השתייה "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", וכאן עולה מאליה התמיהה: מה פשר השתייה? מה תכלית אובדן הדעת מחובת היום?

בפירוט יותר, התמיהה משולשת: 1. מה פתאום שכרות? 2. למה דווקא בפורים ולא במועד אחר? 3. והעולה על כולנה: מה פתאום לקבוע מדד שכרות מופרך כזה – שהשותה אינו מכיר בהבדל בין "ארור המן" ל"ברוך מרדכי"? בין קודש הקודשים ובין הרוע המוחלט? והרי כל מטרת המגילה היא לפתח הערצה למרדכי מול מחיית המן?

חובת השתייה בפורים מנוסחת בגמרא כך:

¹ פורים תשי"ג בבית מדרשו של הרבי בברוקלין: ההתועדות נפתחה במאמר חסידות עמוק, שהרבי אמר בטון ייחודי, בפנים רציניות ומרוכזות מאוד. אחר כך נעשתה ההתועדות נינוחה יותר, ודברי התורה עסקו בענייני הפורים ותובלו בשירת ניגונים ובאיחולי 'לחיים' לנאספים הרבים. באמצע הלילה השתנו פניו של הרבי ונעשו שוב דרוכות ורציניות. היה זה סימן שבכוונת הרבי לומר עוד מאמר, מאורע חסר תקדים. אבל לפני שהחל את המאמר, ובפנים רציניות מאוד, סיפר הרבי כך:

לאחר מפלת הצאר, קיבלו היהודים כמה זכויות וביניהם זכות להשתתף בבחירות. האדמו"ר הרשב"ה הורה להשתתף ולהצביע, ובעקבות ההוראה בא חסיד אחד, שהיה מנותק מהויות העולם ולא היה מעודכן במתרחש במדינה. הלה התייצב בחרדת קודש, לאחר טבילה במקווה ומותניו חגורים באבנט, וביצע את המוטל עליו. כשיצא החוצה, הבחין בכמה בני-אדם מכריזים "הורה! הורה!" (קריאת עידוד רוסית). החסיד לא הבין את שפתם ופירש את הקריאה במשמעות אחרת – "הוא רע!"... וכך הצטרף והכריז: "הוא רע! הוא רע! הוא רע!..." הרב השתתק, והחסידיים הבינו: באותם ימיו הפיץ סטאלין ימ"ש את אחת מעלילות הדם החמורות ביותר, שנודעה בתור "משפט הרופאים": תשעה רופאים, מתוכם שישה יהודים ובראשם רופאו האישי של סטאלין, הפרופסור היהודי מירון וובסי, נעצרו באשמת תכנון התנקשות כנגד ראשי המפלגה וסטאלין עצמו. זאת הייתה עלילה שפלה ומתוכננת כדי להכשיר את הקרקע לגירוש המוני של מיליוני יהודי ברית המועצות לארץ גזרה נידחת, ברפובליקת בירוביג'אן. כולם ציפו במתח למשפט הראווה, שהיה ברור כי גזר הדין הוכתב מראש. מאות החסידיים בבית המדרש בברוקלין נרעדו, ולפתע קמו על רגליהם והכריזו יחד שלוש קריאות קצובות: "הוא רע! הוא רע! הוא רע!..." מיד אחר-כך פתח הרבי באמירת המאמר על הפסוק "על כן קראו לימים האלה פורים", והסתיים בקביעה שה'קליפה' מתבטלת ונכנעת לגמרי לפני הקדושה.

חלפו כמה ימים ושמועות שדלפו מאחורי מסך הברזל היכו את העולם בתדהמה: סטאלין העריץ מת. לאחר מכן התבררו הפרטים: אמנם בפורים הודיעו כי רק חלה, אבל האמת הייתה שסטאלין מת בפורים תשי"ג.

² <https://www.kikar.co.il/386398.html>

1. מגילה ז,ב: אמר רבא: חייב איניש לבסומי בפוריא, עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.

כדי לשלול את המחשבה שמדובר רק בלשון גוזמא, הגמרא ממשיכה עם סיפור:

רבה ורבי זירא עשו סעודת פורים ביחד. השתכרו וקם רבה ושחט את רבי זירא. למחר, ביקש רחמים עליו והחיהו. לשנה הבאה, אמר לו: בוא ונאכל סעודת פורים יחד. אמר לו: לא בכל שעה מתרחש נס.

כמובן, המפרשים סבורים שרבה לא באמת שחט והחיה אותו. רבי אברהם בן הרמב"ם מסביר שהיה זה לשון גוזמה על פצע חמור שפצע בו וכל הוצאת דם דומה ל"שחיטה". המהרש"א מסביר שרבה הכריח את רב זירא לשתות יין וכיון שמילא גרונו בשתייה, נדמה לשחיטה שהיא בגרון. בליקוטי שיחות לא/פורים הובאו פירושים נוספים על דרך הסוד.

כך או כך, ברור שמדובר בהנהגה חריגה שאינה מאפיינת חכמים הבקיאים ביישוב הדעת. הדבר המדהים הוא שבשנה הבאה התכוון רבה להמשיך באותה הדרך. כך שזה פורים: לצאת מהדעת³. חשוב לציין שעצם חובת השתייה היתירה בפורים, אינה המצאה חדשה של רבא, אלא מפורשת כבר במגילה עצמה כתקנות מרדכי ואסתר:

אסתר ט,יט: על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר **שמחה ומשתה ויום טוב ומשלוח מנות איש לרעהו - חתם סופר דרשות תקצז:** ונראה מדכפל 'שמחה ומשתה', [דהרי] תיפוק ליה דאין שמחה אלא בבשר ויין (פסחים קט,א) ואם כן 'משתה' למה לי? ואפשר מזה למדו **משתה יתירה דחייב לבסומי.**

וכאן עולות כאמור שלוש תמיהות אדירות על כל מילה בדברי רבא הללו. נתחיל מהרישא "חייב איניש לבסומי", והתמיהה עצומה: יהודי משתכר?! הרי היין עלול להביא לקלוקול?

2. אבודרהם תפילות הפורים: ואם תאמר היאך חייבו חכמים להשתכר בפורים, והלא בכמה מקומות בתורה מזכיר שהוא מכשול גדול השכרות כמו נח ולוט?

התכונה הכי חשובה בעולמו של העובד ה' היא: "יישוב הדעת", ובשפה החסידית: "מוח שליט על הלב". להתנהל מהראש ובהכוונת המוח שמוביל את הלב. ראו סיפור טוב בהערה⁴.

אבות ו,ד: התורה נקנית בארבעים ושמונה דברים ואלו הן: בתלמוד, בשמיעת האוזן... וביישוב – **ברטנורא:** ביישוב הדעת. **מורה נבוכים א,לד:** ואי אפשר היות הדברים אמתיים, רוצה לומר המושכלות שלמות, אלא לאיש מלומד המידות בעל נחת שליו וישוב [הדעת].

בהערה הובא סיפור יפה מהגמרא אודות חשיבות מידת המתנות⁵.

מנגד, אם יש תכונה אחת שהפוכה מיישוב הדעת היא השכרות. האלכוהול מדכא את מרכזי הבקרה במוח ומשחרר את הרגשות הטבעיים. התכונה העיקרית של האלכוהול היא להרדים אזורים שונים במוח, הוא מדכא את מערכת השיפוט, הבקרה והתבונה, ומנגד משחרר את הרגש. מי שבטבעו

³ להעיר מדעת רבינו אפרים שמובאת בפוסקים כי מסקנת הגמרא היא **לדחות את הדרישה** "לבסומי עד דלא ידע", וראיה ממעשה דרבה ורב זירא שגרם לסכנה. אולם אחרים העירו מהזמנת רבה בעצמו בשנה הבאה לחזור על המשתה, וגם רב זירא ענה שלא בכל יום מתרחש נס ולא אמר שאין חובה להתבסס כל כך.

⁴ חסידים מספרים על חסיד מהדור הראשון בשם רבי משה מייזליש, שהציל את חייו בזכות שכלול היכולת הזו: רבי משה היה איש משכיל ובקי בשפות ונשלח מטעם הצבא הרוסי כמרגל בצבאו של נפוליאון. הוא התקדם בסולם הדרגות, עד שבמלחמת 1812 הגדולה בין רוסיה לצרפת, התברג בתוך אוהל המלחמה של נפוליאון. בשלב מסוים הרגישו הצרפתים שמרגל חדר לתוכם והחשד נפל עליו. נפוליאון צעק עליו "אתה מרגל!" והניח במהירות יד על ליבו. זה היה סוג של "מכונת אמת" קדומה, כדי לבחון אם הוא נתקף בהלה. אבל כחסיד של בעל התניא, שתרגל כל חייו את סגנון "חב"ד", תכונת ההתנהלות מהמוח, הוא שלט ברגשותיו ולא הניד עפעף. נפוליאון התרשם שמדובר בטעות והניח לו.

⁵ הגמרא (ברכות כ,א) מספרת על רב אדא בר אבהו שהלך בשוק וראה אישה לבושה בחוסר צניעות. בזעזוע מבת ישראל כזו הוא משך ממנה את הבגד והיא התבזתה. היא תבעה אותו למשפט והתברר שמדובר בכלל באישה גויה והוא חויב לשלם 400 זוז. שאל רב אדא איך קוראים לה והיא אמרה: "מתון". הוא אמר: "מתון מתון שווה 400 זוז". כלומר, בשביל להתאמן במידת **המתנות והסבלנות** שווה לי לשלם 400 זוז..."

שמח, הופך להיות הרבה יותר עליז בלי חששות מפחד קהל, ומי שנמצא בתקופת עצב או עצבנות – הופך להיות הרבה יותר כזה בלי מעצורים של היגיון ושליטה.

התורה מספרת שלושה סיפורים על אנשים ששתו אלכוהול והגיעו לאיבוד הדעת חמור: נח, לוט ונדב ואביהוא, בני אהרן, הפקירו עצמם לידי שיגיונות האלכוהול ושילמו מחירים קשים. הנה מדרש פיקנטז המתאר את תהליך הקריסה ואובדן הדעת שנגרם מהשתייה:

מדרש תנחומא נח יג: כאשר בא נח ליטע כרם, בא השטן ושאל מה אתה נוטע? אמר לו: כרם, פירותיו מתוקים ועושים מהן יין המשמח לבבות. אמר השטן, בוא נשתתף שנינו בכרם זה. מה עשה השטן? הביא כבש והרגו תחת הגפן, אח"כ הביא אריה והרגו שם, אח"כ הביא חזיר והרגו שם, אח"כ הביא קוף והרגו תחת הכרם - והטיף דמם באותו הכרם.

בכך רמז לו השטן: קודם שישתה אדם מהיין, הוא תם ככבש, שאינה יודעת כלום וכרחל לפני גוזזיה נאלמה. שתה כהוגן, הוא גיבור כארי ואומר: אין כמותי בעולם. כיון ששתה יותר מדי, נעשה כחזיר, מתלכלך במי רגלים ובדבר אחר. נשתכר, נעשה כקוף, עומד ומרקד ומשחק ומוציא נבלות הפה.

אכן פוסקים רבים מצמצמים את חובת ההתבסמות בפורים, שלא יגיע ממש לידי שכרות. הרמב"ם והרמ"א כותבים: "ישתה יותר מרגילותו ויישן ומתוך שישינו אינו יודע להבחין בין ארור המן לברוך מרדכי". הט"ז מבאר את דבריהם כי מצד אחד ראוי לקיים את המצווה "עד דלא ידע", ומצד שני עלינו למנוע את נזקי השתייה בדמות האסון שאירע אצל רבה ורב זירא. ולכן ישתה הרבה ויירדם ומתוך השינה יגיע למצב של "עד לא ידע".

אבל כך או כך, מצוות השתייה היא להגיע לכדי **אובדן הדעת**, והתמיהה היא מה לזה ולנו?

השאלה השנייה נוגעת להמשך דברי רבא: "חייב איניש לבסומי בפוריא": למה דווקא בפורים? מה פשר היציאה מהגדרים יותר מאשר בכל חג גדול ועצום אחר, פסח, שבועות או חנוכה?⁶

רבינו הזקן, תורה אור מגילת אסתר צח: 'חייב איניש לבסומי בפוריא' – וצריך להבין מפני מה שמחת פורים גדולה הרבה משמחת יום טוב, שנעשה בהם נסים לאבותינו כמו בפסח, קריעת ים סוף, ובשבועות מתן תורה כו'? ובמעלה הרי הימים טובים קדושים יותר שאסורים בעשיית מלאכה, משא"כ בפורים דמרדכי גזר איסור מלאכה ולא קיבלו עליהו?

התמיהה השלישית והחמורה ביותר: מה עומד בבסיס מדד השכרות המוזר - שלא יבחין בין מרדכי היהודי להמן בן המדתא? אז מה בדיוק עליו לחשוב – שגם המן ברוך וקדוש כמו מרדכי?! הרי רק בשבת קראנו את סופו העצוב של שאול, שהתייחס בסלחנות לאגג, סבו של המן האגגי? והרי כל מטרת המגילה היא למחות זכרו של המן ולהבדיל בינו ובין מרדכי היהודי?

למה לא הציבו מדד פשוט: שלא יידע להבחין בין מושט לסלמון? בין "בלו לייבל" ל"בלאק לייבל"?

הב"ח מפרש כך: כוונת מדד השכרות היא להגיע לרמת בלבול כזו שלא יידע להבחין בין **הקטבים** **הקיצוניים ביותר**. בין אור לחושך, בין המן למרדכי.⁷

בית חדש סימן תרצה: צריך שישתכר הרבה, עד דלא ידע מה חילוק יש בין ארור המן לברוך מרדכי [שני הקטבים הקיצוניים ביותר], שזה קרוב לשכרותו של לוט ... [ואולם] לאו נכון לעשות כך, ולכן בעל התלמוד סידר המעשה דרבה ורב זירא אחרי המימרא דרבא, לומר שלא נכון להשתכר כל כך עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי ... אלא צריך לשתות הרבה מרגילותו שייטב לבו במשתה.

⁶ שמעתי הסבר פשוט: פורים הוא חג ההצלה הגדול בתולדותינו. המן היה היחיד בכל ההיסטוריה שהלך 'גדול' היל"ת והתכוון "להשמיד להרוג ולאבד את כל עם מרדכי טף ונשים ביום אחד". אפילו היטלר ימ"ש לא העלה בדעתו לחצות את האוקיינוס ולהשמיד כל יהודי ב-127 מדינה. ולכן הצלת פורים היא ההצלה המכריעה בתולדותינו שמחייבת גם שתייה הגונה מעבר לרגילות.

⁷ המהרש"א מסביר שבעולם יש ארבע דרגות: צדיק גמור, צדיק שאינו גמור, רשע שאינו גמור ורשע גמור. והנה אפשר לטעות בין צדיק שאינו גמור לרשע שאינו גמור, כי שניהם עושים טוב וגם יכולים לחטוא. אולם איש לא יטעה בין צדיק גמור לרשע גמור, כי הוא עושה רק טוב והוא רק רע. וזה גופא חידושו של רבא: להגיע לרמת שכרות כזו שלא יבחין בין אור לחושך.

אולם הב"ח מסיים שדברי רבא נדחו להלכה ולא נכון להגיע לרמת שכרות קיצונית כזו. והתמיהה עולה ומתעצמת: מה פתאום מציע רבא לכתחילה מדד קיצוני כזה של אי הבחנה בין מרדכי להמן?

ב. המפרשים הרבו בהסברים על כל אחת משלוש התמיהות הללו, כל פרשן כדרכו. בנוגע לעצם מצוות השתייה בפורים, כותבים רבים כי המטרה היא להזכיר את הניסים שהתחוללו על ידי היין. היין **בפורים הוא בתפקיד השמן של החנוכה: סיבת הנס.** הגורם הניסי שמוביל את סיפור המגילה הוא היין שמבלבל ומזיז את הלב: ושתי מסולקת בגלל שכרותו של המלך (ואולי הייתה גם שיכורה בעצמה), ואחר כך אסתר משנה לבו של המלך בזכות המשתאות.

3. אבודרהם דיני פורים: כל הנסים שנעשו לישראל בימי אחשוורוש היו על ידי משתה: ושתי נטרדה מן המלכות על ידי משתה היין, שנאמר 'ויהי ביום השביעי כטוב לב המלך בין אמר להביא את ושתי' ... וכן מפלת המן הייתה על ידי משתה. לכן חייבו להשתכר ויהיה נזכר הנס הגדול במשתה היין.

בנוגע לשאלה אודות מדד השכרות "עד דלא ידע בין ארור לברוך", כותבים רבים כי המילים "ברוך מרדכי" ו"ארור המן" הם אותה גימטרייה (502) ולכן צריך להשתכר עד שלא יחשב הגימטרייה. עוד כתבו שהכוונה היא לשיר פיוט שהיה בימיהם שהיה אחד קורא משפט בזכות מרדכי והציבור עונים "ברוך מרדכי". אחר כך משפט בגנות המן והציבור עונים "ארור המן". ולכן צריך לצאת מהדעת במידה כזו שלא יידע לכוון הפיוט.

אבודרהם שם: יש מפרשים כי 'ארור המן' עולה למניין 'ברוך מרדכי' ורצה לומר עד שלא ידע לכוון החשבון. ובעל המנהגות כתב שפיוט היה שעל הבית האחד עונין 'ארור המן' ועל הבית האחר עונין 'ברוך מרדכי' וצריך לחשב ולכוון שפעמים אין אדם מתכוון וטועה.

נזכיר עוד רעיון מרתק מבית מדרשו של החידושי הרי"ם מגור: השתייה ההגונה היא **הגנה ומעצור מפני גדלות היום.** כאמור בתחילת השיעור, בפורים פתוחים השמים ואפשר לפעול כל דבר, מעשירות מופלגת עד חיסול הצוררים המריעים לנו כמובא לעיל. ולכן חששו חכמים שאדם ינצל את העת רצון כדי לגזור דברים שלא כהוגן, תחיית המתים או עשירות לכולם. לפיכך הגינו על השערים הפתוחים עם השכרות וכך יהיה האדם מנוטרל.

הדבר דומה למעשה שהיה בימי הבעש"ט: אדם יצא מביתו לדבר עברה רח"ל, ולקח עמו סכום כסף גדול. בדרך שמע קול בכיות מאחד הבתים. נכנס וראה משפחה יושבת בוכייה, על כך שאבי המשפחה לא שילם המס לאדון העיר והלה שם אותו בבית הסוהר בייסורים גדולים. התעניין האיש מה גודל החוב ונדהם לשמוע כי זה בדיוק הסכום שהחזיק בכיסו. נשבר לבו מבכיות בני המשפחה ונתן להם כל הכסף שהיה באמתחתו.

נעשה רעש גדול בשמים ונקבע כי כל אשר יבקש – יקום. ואולם כדי שלא יבוא להחיות מתים ולשנות גזר דין של מעלה, נקבע כי חלק גדול מהזמן הוא יהיה שיכור וכך לא יידע בין ימינו לשמאלו. פעם היה העולם בצער גדול ושלח הבעש"ט תלמידים אליו לבקש רחמים ולפעול ישועה. המתינו והמתינו עד שמצאו שעה שהיה פיכח וביקש והתחנן והגיעה ישועה.

אולם כמובן, שיהודי אינו צריך להיות טיפש ולפספס את מעלת היום. עלינו לנצל את השתייה עצמה כדי לבקש את הדברים החשובים באמת ולפעול טוב.

עד כאן ביאורים יפים שנאמרו במשך הדורות, ומכאן נפתח תפיסה שלמה שמתחילה בדברי הגמרא במסכת שבת, ממשיכה אצל רבינו הזקן בתורה אור והורחבה על ידי אדמור"י חב"ד לאורך הדורות.

ד. שתי מילים במגילת אסתר מספרות את המהפכה שהתרחשה בימי הפורים:

4. אסתר ט: קימו וקבלו היהודים עליהם ... להיות עשים את שני הימים האלה ככתבם וכזמנם.

יהודי אותו הדור "קימו וקיבלו" לחגוג את ימי הפורים בכל שנה מחדש. אבל מהו כפל הלשון "קימו וקיבלו"? הרי אם קיימו בוודאי קיבלו ואם קיבלו מסתמא גם קיימו? עונה הגמרא דבר מדהים:

שבת פחא: 'ויתיצבו בתחתית ההר' - אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב: מכאן מודעא רבה לאורייתא (רש"י: שאם יזמינם לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם? יש להם תשובה שקבלוה באונס). אמר רבא: אעפ"כ הדור קבלוה בימי אחשוורוש, דכתיב 'קימו וקבלו היהודים' - קיימו מה שקיבלו כבר.

פורים הוא היום החשוב בתולדותינו. הוא חג הבחירה היהודי: זה היום בו פרץ החוצה עצם הקשר המיסטי בין יהודים לקב"ה ובחרנו בו ביוזמתנו החופשית מעבר להיגיון וסיבה. "קימו וקיבלו היהודים", שכן בפורים נעשה קביעות וקיום לאירוע של מתן תורה והוא הפך למחייב שאין ממנו דרך חזרה.

הדבר לא קרה בחגים האחרים: כי בפסח ושבועות לא בחרנו, אלא נסחפנו אחריו מעוצמת הנסים והאהבה שהראה לנו. ואילו בחנוכה בחרנו – אבל בחרנו רע. רוב רובו של עם ישראל התייוון. בפורים, לעומת זאת, הייתה לנו הבחירה החופשית לנטוש ולמרוד בעם מרדכי ובכל זאת בחרנו נכון.

נשים לב לנוסח המדויק של גזירת המן: "להשמיד להרוג ולאבד את כל עם מרדכי טף ונשים ביום אחד". הגזירה לא כוונה כנגד "גולי יהודה" או "כל אדם נימול". היא כוונה כנגד אלו שהזדהו עם המתחרה של המן. ולכן יהודי הדור היו יכולים להכריז: מזמן איננו שייכים למרדכי, אלא נתינים נאמנים של האומה הפרסית. היה עליהם לשגר משלחת לאחשוורוש ולומר: כבר שבעים שנה שהוגלינו מארצנו, אנו מחזיקים תעודת זהות פרסית ומשלמים מיסים כהוגן – ומה לנו ולמרדכי?

כשאסתר קוראת לצום במצוות מרדכי, היה עליהם להתנער ולהתרחק ממחיצתו. הוא הרי סיבת הגזירה והצרה שבאה עליהם. ואולם הדבר המדהים הוא שאסתר מבקשת "לך כנוס את כל היהודים אשר בשושן" וכולם באים. לא כתוב שמישהו נעדר. וזאת תופעה שלא הייתה בהיסטוריה: בעוד שבחג הפסח יצאו רק עשרים אחוז מעם ישראל, ובעוד שמתתיהו יצא למלחמה עם קומץ נאמנים זעום, מרדכי ואסתר מגייסים סביבם מאה אחוז מהעם.

בכך מבאר רבינו הזקן את סוד השתייה בפורים: זה ניסיון לשחזר את הפלא שהתרחש אז ולהתרומם לאותן מדרגות עליונות של קשר. בפורים אי אפשר לחזור הביתה ברוגע, כי משהו גדול קרה ביום הזה: ניסו לקרוע אותנו מהקדושה ואנו שבנו במלוא העוצמה. והדרך לחוות זאת בימי שגרה היא השתייה: האלכוהול מרדים את הבקרה ומעצים את הרגשות הטבעיים, וכאשר מדובר ביהודי – הרגש הכי טבעי הוא אהבה גדולה לקב"ה. כששותים – לא משקרים, כששותים – מתחילים לדבר אמת⁸, ומטרת השתייה בפורים היא להתרומם מעל הדעת ולאפשר ללב היהודי לפרוץ החוצה.

בהערה⁹ הובא סיפור מופלא על כוחה של השתייה לשם שמים.

⁸ לפני כמאתיים שנה החזיקו הפריצים אלפי דונמים של יערות ונכסים והיו מעסיקים יהודים ששכרו את הנכסים ושלמו מיסי חכירה. מעת לעת הגיעו שנים קשות ולא היה מאין לשלם את המיסים. אז התגלו הפריצים במלוא אכזריותם. הם היו קוברים את "מושקה" ומשפחתו בבור האחוזה, עד שיבואו יהודים טובים וישלמו את החוב. הצדיק רבי משה לייב מסאסוב עסק רבות במצוות פדיון שבויים, ופעם במסגרת מסעותיו נקלע לבית מרזח נוקרי. זה היה ערב חורפי והשיכורים התגלגלו על הרצפה. שני שיכורים ישבו צמוד ואחד אמר: "איוואן, אתה אוהב אותי?" - "ברור שאני אוהב אותך".

"איוואן, אתה באמת אוהב אותי?" - "בוודאי אני אוהב אותך באמת".
 "איוואן, אם אתה באמת אוהב אותי, תסתכל לי בעיניים ותגיד מה כואב לי". - "איך אדע מה כואב לך אם לא סיפרת?" - "זהו, איוואן, אם הייתה באת אוהב אותי, היית יודע מה כואב לי..."
 אמר הצדיק לחסידיו: "מגוי שיכור למדתי מהי אהבת ישראל אמתית: לדעת מה חסר לזולת..."

⁹ לפני שלושים שנה יצאה קבוצת בחורים משיבת "תורת אמת" בירושלים לפעול עם העולים החדשים מברית המועצות שהגיעו באותם ימים והתיישבו באזור השומרון. ביישוב שילה פגשו יהודים מבוגרים שהיו מנותקים במשך שבעים שנה מחיים יהודיים וכאן נדלק הזיק בקרבם ועשו צעדים ראשונים בדרך חזרה. יהודי מבוגר עצר אותם וביקש לספר סיפור. דמעות מילאו את עיניו כשחזר אחורה עשרות שנים. "אין לי דרך לתאר את החושך בו חיינו, המגף הקומוניסטי דרס כל אדם דתי ורבים הומתו בירייה או נשלחו לסיביר. פעם התאספת עם קבוצת חסידים להתוועדות במחותרת. החסידים לגמו עוד ועוד כוסיות לחיים והדמעות שנשפכו

תורה אור צז,א: והנה המשכת אור א"ס ב"ה ... החלה במתן תורה ... אבל בימי המן 'וקבל היהודים' – קבלה גמורה בבת אחת ... זכו אז ישראל למדרגת הביטול הגדול על ידי מסירת הנפש על קידוש השם, שהרי אם רצו להמיר דתם, לא היה המן עושה להם כלום, שלא גזר אלא על היהודים. אלא שהם מסרו עצמם למות כל השנה כולה ולא עלתה להם מחשבת חוץ חס ושלום ... ולכן השמחה בפורים היא למעלה מהדעת, והיינו עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.

כדי לחדד יותר את פלא הבחירה הנכונה בפורים, הבה נתפוס את גודל החופש, המתירנות והריחוק הרוחני ששרר אז (ראו בארוכה לקו"ש לו פורים): נתבונן בסיפור המשונה שמעלה הפרק הראשון במגילה: ושתי מצפצפת על המלך, היא מבזה אותו בפרהסיה והוא מתבלבל ואינו יודע איך להגיב. הוא מזעיק את שבעת שרי המלך כדת מה לעשות במלכה ושתי על אשר לא עשתה את דבר המלך ביד הסריסים. אבל מה יש להתייעץ ולדון? היא מרדה במלך וראויה לעונש מידי למען יישמעו וייראו?

גרוע מכך: היועצים מעלים טיעון יותר חמור ומבזה ממעשה המלכה: חייבים לטפל במלכה מיד – אבל לא בגלל העובדה שביזתה את המלך לעיני כל העם, אלא – בגלל שמחר תבוא אישה בקצה העולם ותבזה את בעלה. הבעל יבקש קוגל תפוחי אדמה והיא תתקש להכין קוגל אטריות כמו אימא שלה. ואם הבעל יכריז בתוקף שהוא בעל הבית, היא תענה בגיחוך: "בחיך, וכי המלך בעל הבית בביתו?!". זאת הבעיה הנוראה שחוללה המלכה. והקושיה עצומה: איך לא נזעק איש לכבודו של המלך עצמו?

התשובה נמצאת כמה פסוקים קודם: **"והשתיה כדת אין אונס ... כי כן יסד המלך לעשות כרצון איש ואיש"**. כל מטרת המשתה הייתה חגיגת אנרכיה פרועה שנועדה לבשר את סוף עידן החוק. בעוד שאדם שמבקר בארמון המלך, חייב לשתות כוס גדולה כדי לכבד את המלך, מטרת המשתה הייתה לפרוק עול ולהכריז: **אתה החוק**. לא האזרחים מקשיבים למלך, אלא **המלך מקשיב בתוך הארמון**.

ולכן לא היה יכול המלך להעניש את ושתי – כי היא הגשימה את תכלית החגיגה: לעשות מה בא לה. לפרוק את עול המלכות. עם זאת, אפילו המלך השיכור הבין שחייבים לעצור את האנרכיה. מחר הוא יקרא לצאת למלחמה או לשלם מיסים והציבור יזכיר לו את ושתי. לכן קרא את החכמים יודעי דת ודין, למצוא סעיף כלשהו בחוקה להפיל אותה. אחרי מחשבה רבה העלו טענה משפטית, לפיה ההתפרקות מותרת רק בתוך הארמון ולא ליצירת תקדימים כאלו שישנו סדרי עולם בכל 127 מדינה.

וכאן זוהרת גדולתם של ישראל: דווקא כשיהודי חי שבעים שנה בפרס ולא בארץ ישראל, דווקא כשההסתר האלוקי מגיע לשיא והמן ניצב בשיא כוחו והכל פרוץ ומותר – אז הוא מתגלה במלוא תוקפו. כי החופש והמתירנות – הם דווקא המצע שמעורר את העקשנות היהודית שלמעלה מהדעת.

בהמשך לכך, שופך הרבי אור כביר על מדד השכרות "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". בפורים קרה דבר עוד יותר גדול מאשר עצם הבחירה. התברר הסוד הכמוס ביותר בבריאה: **משמעותו של החושך**. לא רק **שהאור** ניצח את החושך, אלא התגלה סוד כביר אודות **החושך** עצמו. **הרע הוא משרת של הקב"ה**. החופש והמתירנות המשוחררת הם חיילים של אותו הקב"ה.

נשים לב לעובדה מדהימה: המן התעורר לפעול נגד ישראל דווקא בימים הכי טובים שלנו לכאורה. אלו היו ימים ללא אנטישמיות, הרגשנו טוב כחלק מהאומה הפרסית והשתתפנו במשתה בהתלהבות, היה חופש דתי ואיש לא הטריד מוחו בהבדלים בין האוכלוסיות. המלכה, אהובת העם, הייתה אחת משלנו ומה היה יותר רחוק מגזרת המן? ואולם דווקא אז התעורר המן לפעול נגדנו. ולאידך, ברגע שעם ישראל בחר בקב"ה והתרכז סביב מרדכי ואסתר, המן התבטל כלא היה.

התחרו בכמויות המשקה שנמזגו לכוסות. שנים קודם הם נותקו באכזריות מהרבי שגורש מרוסיה ומסך ברזל חצץ בינם ובין העולם המערבי. הם נזכרו ברבי, ציטטו אותו, ציירו את פניו וניסו לשלוט בגעגוע הבלתי נגמר. לפתע קם אחד החסידים ואמר: "חבר'ה, מה יעזור לבכות? בוא ניסע לרבי". האחרים הביטו בו נדהמים. "איך לנסוע לרבי? לחטוף מטוס לבני יורק?!". רק על דיבורים כאלו אפשר היה להישלח לסיביר. החסיד אסף כיסאות, סידר אותם בשורה כמו רכבת, הזמין את החברים לשבת על הכיסאות ואמר "נוסעים לרבי". "ראו פלא, המשיך אותו יהודי מבוגר בשילה: אני יכול להעיד כי כל אותם חסידים שהצטרפו אל הרכבת הדמיונית ההיא, זכו במשך השנים לצאת מרוסיה ולפגוש את הרבי. ואילו הריאליים שבינינו, אלו שהתרגלו אל האפלה וראו בה מצב סופי ובלתי פתיר, נתקעו לשנים ארוכות ברוסיה..."

בפורים נפלה התחפושת מראש המן והתברר שהוא השחקן הגדול בהיסטוריה. כלפי חוץ הוא אויב מוחלט ואכן חובה למחות אותו עד היסוד. אבל בפנים הוא נמר של נייר. גם הוא חייל של הקב"ה, **בדיוק כמו מרדכי היהודי**, רק שמה לעשות, תפקידו במשחק הוא להיות השחקן השחור על הלוח.

ומה שעוד יותר מופלא הוא, שעם ישראל ידע **לרומם את הרע**. הם לא נבהלו ונאלמו מאימת הניסיון, אלא להיפך: פעלו בכוחו עצמו להתעורר ולשוב אל הקב"ה.

זה אפוא סודו של הפורים: יום הסרת המסכות. הבחירה בקב"ה מצד אחד, וחשיפת מציאותה של הקליפה מצד שני. ולכן תכלית אובדן הדעת הוא להתעלות מעל ההיבט החיצוני ולראות שגם המן הוא בעצם מרדכי. גם המן הוא משרת של הקדושה.

בהערה¹⁰ הובא סיפור יפה וחשוב.

לקוטי שיחות ז/22: כוונת ההתהוות של 'ארון המן', שיהיה 'ונהפוך הוא', שהיהודים בעבודת עצמם יתפכו אותו ל'ברוך מרדכי' (כמו כוונת ההתהוות בכל עניני הרע, לעשות מהם 'יום ואור'). וזהו 'עד' ולא ידע בין ארור לברוך - שלא יראה את ההפרש ביניהם, אלא גם מארור המן יקרה ברוך מרדכי.

להשלמת העניין ראו שתי תוספות חשובות: 1. בלקו"ש ו שם מבאר בארוכה את דברי הזוהר ש"כפורים" הוא "כ-פורים", והרי הדברים תמוהים ביותר: ביום הכיפורים לא אוכלים ואילו בפורים לא מפסיקים לאכול. ביום הכיפורים מודים באשמה ואילו בפורים הכול אפשרי.

הרעיון זהה: ביום הכיפורים עומדים לפני הקב"ה ומבקשים להפוך "זדונות לזכויות". אנו מצהירים מעומק הלב כי הזדונות הם שקר, הם אינם מציאות אמיתית, ואדרבה, מפעילים את הכאב והצער עצמו כדי לקבל תוספת רוחנית שלא היינו מקבלים לולי הירידה. כך שכל עבודת יום הכיפורים היא בדומה לפורים, שאז התבררו הדברים כפשוטו ממש.

2. בלקו"ש יט/221 ואילך מבאר עד"ז מדרש תמוה: "כאשר אמר משה לישראל 'זכור את אשר עשה לך עמלק', אמרו לו: כתוב אחד אומר 'זכור את יום השבת' וכתוב אחר אומר 'זכור את אשר עשה לך עמלק' והיאך יתקיימו שניהם? אמר להם משה: לא דומה כוס של קונדיטון [יין משובח] לכוס של חומץ. זה כוס וזה כוס. וכך זכור לקדש את יום השבת וזכור את עמלק לעונש".

וזה מדרש פליאה: מה הבעיה לזכור גם את השבת וגם את עמלק? ולמה ענה משל רחוק מכוסות יין וחומץ, והדגיש "זה כוס וזה כוס"?

התהייה העמוקה של ישראל היא: איך אפשר לחיות בין שתי מציאויות סותרות כמו יום השבת שמסמל את עיקר נוכחותו של הקב"ה, ובמקביל עמלק שכופר ולועג לעצם מציאות הקדושה? כיצד ניתן 'לזכור', לחיות ולהפנים שתי מציאויות הפוכות במקביל?

¹⁰ ר' שמשון היה הגביר של החצר החסידית. הוא היה הדמות המרכזית שתורמת ונותנת, אבל אופיו היה מעט קטנוני: הוא היה רגיש מאוד לכבודו ומתרגז ומתפרץ על כל אחד שהמעיט בערכו.

בהיותו חסיד פנימי, הפריעה לו החולשה הזו ופעם פתח לבו בפני האדמו"ר וביקש עצה כנגד מידת הכעס והרגזנות. הרבי חייר ואמר: "אה, זה שום דבר". ר' שמשון התאכזב מהתגובה הממעטה של הרבי ויצא. אחרי השיחה קרא האדמו"ר לגבאי וציווה אותו: "בשבת הקרובה אל תעלה את ר' שמשון לעלייה לתורה, אלא תקרא לו לגלילת התורה", כיבוד פשוט שמוענק גם לילד לפני בר מצווה.

הגבאי נבהל. הוא ידע עד כמה ר' שמשון רגיש, ולא ידך, עד כמה נוכחותו חשובה עבור החצר. הוא היה חייב כמובן לקיים את הוראת הרבי, אבל מצד שני, הרבי לא הזהיר אותו לשמור את הדבר בסוד. הגבאי החליט למזער נזקים ולגלות את אוזנו של ר' שמשון על הוראת הרבי.

בשבת חיכו כולם לראות את ר' שמשון עולה למפטיר ומעניק תרומה הגונה במי שבירך, אבל למרבה ההפתעה, אדם אחר נקרא למפטיר ור' שמשון הזמן לגלול את ספר התורה. הציבור נדהם, הם חיכו לראות את התפרצות הצעקות של הגביר, אבל הוא עלה בשקט ובחיוך ועשה את עבודתו.

אחרי שבת קרא לו האדמו"ר: "צדקתי, קל להתגבר על מידת הגאווה. עובדה שחייכת בשבת". - "זה לא דומה בכלל, ענה הגביר, כי הגבאי הכין אותי מראש לכך שהרבי עושה אתי משחק". - "נו, ענה הרבי, הנה אני אומר לך מראש שכל פגיעה שמישהו פוגע בכבודך, היא בסך הכול ניסיון שהקב"ה מארגן לך מלמעלה. בכל פעם שעולה בליבך כעס, תרים את הראש ותאמר: "רבש"ע, אני מבין את המשחק והכל בסדר..."

ענה משל מכוסות יין וחומץ: גם החומץ הוא יין, החומץ נעשה מאותם ענבים מהם הופק היין, אלא שהחומץ החמיץ. וכך "זה כוס וזה כוס". שתי הכוסות הן כלים לקבלה והשפעה, אלא שהכוס הזו נועדה כדי להחזיק את היין לשתייה, וזו נועדה כדי להרחיק אותו שלא ישתו ממנה. וכך עמלק נובע בשורשו מאותו מקור קדוש של השבת, אלא שתפקידו הוא להתחפש לנמר ולהפריע.

הדרך להתמודד אתו היא בדיוק במקביל לקדושה: כאן מחבקים וכאן מתרחקים. אבל מכאן מתחזקים וגם מכאן שואבים כוח לגלות את עצם הנפש ולא להתבלבל מהציור החיצוני של הקושי. יהי רצון שתפלתנו תישמע למעלה וגאולת פורים תהפוך לגאולת עולם ושמחת עולם בקרוב ממש.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**